

Представяне на българската култура по света – Перспективи и развитие

Какво е култура? За някои от нас културата е *специално отношение към националните традиции и ценности*. За други това е *един по-специфичен начин на живот в определена социална група*. Може да бъде *интерес към изкуствата, жажда за образование, свобода на словото, свобода на вероизповеданието, наличие на широк кръг от знания и умения, творчеството, владене на няколко езика и т.н.*

Етимологичният анализ на думата подсказва, че латинският й корен носи значенията "обработвам" и "облагородявам". Организацията на обединените нации за образование, наука и култура (ЮНЕСКО), обаче, влага следната дефиниция за понятието.

"Култура е множеството от отличителни духовни, материални, интелектуални и емоционални черти на дадено общество или обществена група, тя обхваща освен изкуството и литературата, начина на живот, формите на съжителство, ценностните системи, традициите и вярванията"

Живеем вече във второто десетилетие на 21 век. Актуалната ситуация в областта на културата не може да се разглежда абстрактно. Тя е логично следствие от няколко фактора:

- Реформите на държавните звена след 1989, т. нар. *преход*, когато действителността е мислена по-скоро като „криза“, от която трябва да се изплува;
- смяната на много правителства с различна политическа ориентация и идеология и прякото обвързване на културната политика с политически цели,
- провежданата културна политика през първото десетилетие на 21 век, която се лута в различни посоки: ту към предефиниране на приоритетите с оглед развиването на културният туризъм в страната, ту към връщане на статуквото от преди 1997 с постепенното назначаване на трупи в някои от откритите сцени например.
- Влизането на България в Европейският съюз и наложеното преосмисляне на културната политика, с оглед на по-големи приходи от европейски фондове

Резултатът от това е, че системата от институции, представляващи културата е изтощена и претоварена от бюрократични процедури. Изводът от тези наблюдения завършва с поставянето на един основен и базисен проблем – последните двайсет и пет години културната политика е била непостоянна и променлива. В съчетание от

сътресенията на три икономически кризи, това се изродило в неработещи и неадекватни на съвременната ни действителност културни институции. За реформи в българската култура се говори само в пиковите на някоя икономическа криза. Публичният дебат няма пряко въздействие върху взимането на решенията. Това говори за едно неразвито гражданско общество, което не успява да изработи една стабилна стратегия за развитието на културната политика в перспектива – етап по етап.

Всъщност публичният дебат успява само да формулира желаното бъдещо положение, но не и точният път за постигането му. Тук проблемът е разминаването в крайната цел на участниците в този дебат – управляващите търсят начин как да намалят разходите за културна дейност, а хората в културната сфера искат свобода на действие и по-високи доходи, пряко обвързани с качеството на културният продукт. Усилията за преодоляването на това противоречие, естествено трябва да дойдат и от двете страни.

Аз виждам възможност за това в усилията на Държавата да създаде своите механизми за представяне на българската култура по света. Представителите на културната сфера биха могли да отключат интелектуалният си потенциал в името на тази цел, който чрез един умел диалог да се превърне във важен ресурс на идеи, а защо не, и в инструмент за тяхното реализиране. Това може да се окаже важен ход към пълноценен диалог с културните дейци, който ще им създаде самочувствие, ще генерира необходимите условия популяризирането на българската култура да се превърне в двигател за една бъдеща реформа, в основа за изработването на една нова културна стратегия.

Всяка сфера на културата има конкретни свои нужди и желания за развитие по линията на представянето на българската култура по света. Предлагам да помислим за базисните и определящи развитието на културата (във и зад граница) фактори.

На първо място ще поставя **образованието**. Това е етап, в който се възпитават културните ценности в младото поколение. Този етап е задължителен и определящ качеството на българската култура. Държавата би могла да сътрудничи за обновяване на образователните програми, за подобряването на образователните услуги в сферата на културата. Да стимулира вече завършилите зад граница специалисти да се върнат на работа в България при едни добри условия. Това са хора, които със сигурност ще спомогнат за едно адекватно представяне на културата ни. Те съдържат в себе си потенциала да осъществяват международни връзки, да превръщат тези връзки в традиция. Държавата може да инициира обучението на преподавателите в крак със световните тенденции, да създаде програми за постоянното поддържане и обновяване на техните знания и умения. Усилия в тази

насока вече бяха направени, след въвеждането на програми като Еразъм, чрез която студенти и ученици имат възможност да учат на разменни начала. Но нека се стимулират учебните заведения да търсят нови връзки с различни училища от цял свят, за да не се превръща една добра идея само в параван за една уж проведена културна политика.

Отворени граници. Това е най-важното условие за съществуването на културата. Всяка култура трябва да бъде жива и ролята на културната политика е да гарантира, че тя ще остане такава. Това означава да се преустанови негативното мислене по отношение на емиграцията и да се даде свобода на гражданина сам да избира своята съдба. Истината е, че много от българските емигрантски културни средища зад граница са основен проводник за световното разпространение на националната ни култура. Ако се подпомогнат дейностите в тази сфера на емигрантите – там където те имат значително влияние в обществения живот на определена държава (напр. Унгария и САЩ), това със сигурност ще привлече вниманието към България.

Толерантност. Без подходящо национално съзнание за необходимостта от толерантност във всички сфери на общественият живот, влиянието на културата зад граница ще продължава да бъде от незначително. Българската държава да изгради свой критерий и механизъм за възпитаването на тази ценност в цялата нация.

Свобода. Свободата е възможност за избор. Държавата следва да създаде възможности за реализация на личностите, които са реалните носители на нашата култура.

Увеличаване на размера на държавният ресурс, насочен към културата. Това включва опростяване на административните апарати в културните институции. Спестените ресурси могат да бъдат насочени за популяризирането на културата зад граница. Трябва да се предвидят също така и допълнителни средства за общините, които развиват своята културна дейност посредством програмното финансиране. Да, държавният бюджет ще има загуби ако предприеме една по-облекчена данъчна политика за културната област, но тя може да бъде компенсирана чрез следните реформи.

Би могло да се наложи допълнителен данък върху хазартната дейност (това вече съществува като практика в Унгария), а приходите от тези данъци да бъдат пренасочени като държавни субсидии към Националните центрове по изкуствата.

Би могло да се създаде държавна лотария, по подобие на спорт-тотото, но приходите да бъдат насочени към културата. Така гражданите ще могат да избират за коя именно да играят, защото както съществуват спортни фенове, така и

съществуват поддръжници на българската култура и държавното управление не бива да омаловажава тяхното присъствие в българският обществен живот.

Тея Сугарева,

действащ театрален режисьор,
преподавател в НАТФИЗ и
възпитаник на НГДЕК и НАТФИЗ